

דף פט

'אי דידי תם הוא, ניהוי האי דאייתי השתא שלמים...'. הקשה בספר שער המלך, הרי לא יוכל לשבור העצמות ולהוציא המוח מפני הספק שמא פסח הוא, ונמצא מביא המוח לידי נותר. ויש לומר שיוכל לשבור העצמות מבעוד יום, לרבי שאמר (פד): שלא בשעת אכילה אין בו משום שבירת עצם. ואף על פי שגם לרבי אסור לכתחילה גזרה אטו משחשכה, כאן שאי אפשר שונה. ועוד כאן קל יותר מפני שהוא ספק דרבנן, שהרי רוב הפסחים היו כשרים ואלו רובם שלמים, הלכך יכול לשבור מבעוד יום. ועוד אפשר בטלה בן שמונה ימים שאין בו כזית מח בעצם (עפ"י חזון איש קכד).

'זניתי מותר הפסח...'. יש מקשים, הלא גם בזה ממעט מזמן אכילתו, כי נראה שמותר הפסח נאכל ביום ובלילה ואילו זה אינו יכול לאכול אלא בלילה כדין פסח. [יש אומרים שאין נחשב ממעט מזמן אכילה אלא כשממעט בסוף זמן האכילה ולא בתחילת הזמן (ע' בשער המלך קרבן פסח ג; צל"ח ביצה יט; זכר יצחק מג). ויש מי שצדד לחדש שפסח שני אין איסור לאכול ביום, שאמנם צריך לאכול ממנו כזית בלילה ככל חוקת הפסח, אבל זמן אכילתו ליום ולילה (שפת אמת)]. ועוד, הלא מותר הפסח יש לו אוכלים מרובים ואילו הפסח אינו נאכל אלא למנוייו, והרי ממעט מאכילתו.

ויש מי שתירץ שהואיל והקרוב הוקדש מעיקרו לשם פסח אלא שנותר, אין לנו לחוש שממעט זמן אכילתו כאכילת הפסח שהרי מלכתחילה הופרש על דעת זו [ומה שהוסיפה הגמרא 'דמותר הפסח נאכל ליום ולילה אחד' שמשמע שאילו היה נאכל לשני ימים אסור משום מיעוט בזמן אכילה – זהו רק לפי הנחת המקשה שאפשר להפריש תחילה למותרות, ואז הלא הוקדש מתחילה להאכל כמותר פסח, אבל לפי מה שהסיקו אין לחוש למיעוט זמן האכילה במותר הפסח אם עושהו פסח, כי לשם כך הוקדש מתחילה] (עפ"י בית הלוי ח"ב לו).

א. בתוס' יומא כט: נראה שאינם סוברים סברא זו, שנקטו שמותר הפסח כשמקריבו בתורת בכור מביאו לבית הפסול כי מצמצם אכילתו לכהנים בלבד, שלא כשלמים שנאכלים לישראל – והלא הפסח אינו נאכל אלא למנוייו שהם פחותים מכלל הכהנים.
ב. לפי מה שצדד בשפ"א שפסח שני נאכל מבעוד יום, א"כ לפי"מ שהביאו התוס' להלן (צט: ד"ה עד) מהר' יהודה שמשנת 'ערב פסחים לא יאכל אדם עד שתחשך' באה להשמיענו שאינו נאכל מבעוד יום, לא קאי אלא על פסח ראשון, ודלא כמוש"כ התוס' שם בתחילת העמוד.

'אימר דקא אמרינן דאי עבד, לכתחילה נמי?!'. רש"י ותוס' מפרשים שאין לעשות תקנה זו מפני שלכתחילה אין לשנות מדין הראוי לשלמים, על אף שבדיעבד כשר. ועדיף לבטל את הפסח לאחד מהם הגם שיש במצוה זו עונש כרת, מאשר יעשו רובם שלא כהוגן, כי כבר רובם עשו פסח.

יש לדקדק במה שכתבו תוס' 'רובם', שמלשון זו נראה שבשני אנשים שנתערבו עורות פסחיהם אכן יעשו תקנה זו ואעפ"י שאחד משניהם עושה דבר שלא כדין שלכתחילה, מפני שכל אחד מהם עומד בספק כרת, ודוקא ברוב אמרו מפני שכל אחד יכול להסתמך על הרוב ולהניח שפסחו כשר [והרי כבר כתבו אחרונים שמהתורה יש כאן דין 'רוב' ממש, הגם שמדובר בנן הרי זה 'קבוע']
וגם אפשר שאין אומרים לרוב לעשות שלא כהוגן משום היחיד. וכן נראה שנקט כהנחה פשוטה בשער המלך (פסולי המוקדשין ו, יח).

אך יצוין שבתוס' הרשב"א לא הוזכר ענין הרוב אלא כיון שבתחילת עבודת הקרבן הוא עושה שלא כדין, לפיכך אמרו חכמים שידחה הדבר הגם שיש בו כרת. ולסברה זו אפשר שהוא הדין בשנים שנתערבו פסחיהם. וכן יוצא מפורש מדברי רש"י להלן צא. ד"ה ל"ש. וע' גם ברש"י לעיל פה: ד"ה בתקנתא.

ולרבנו חננאל פירוש אחר בדברי הגמרא; 'אימר דקא אמרינן' שפטורים מפסח שני, 'דאי עבד' – שאין להם אפשרות אחרת, אבל לכתחילה עדיף להם לחזור אחר מותר הפסח ואחר כהן שלא עשה פסחו, ויביאו כל אחד קרבן נוסף על תנאי.

בשנת אריה (לא) יצא לידון בדבר החדש, שאף בדיעבד לא יצא בתקנה זו שהואיל ואין הדם ראוי לזריקה, מחמת הספק, לכך לא יצא בשפיכה, כי כל שאינו ראוי לזריקה – זריקה מעכבת בו [ובאור שמה (קרבן פסח ד, א) יישב דברי הרמב"ם עפ"י פירוש זה]. ואולם בתוס' כאן מבואר להפך. וע"ע בשבט הלוי (ח"ו קונטרס הקדשים ה) שדן לחלוק על דברי השאג"א.

ולעצם הנחתו שדבר שאינו ראוי מחמת הספק נחשב 'אינו ראוי', כן מבואר ממה שאמר אביי לעיל שאם שכח קודם זריקה אם אמר גדי או טלה, צריך לעשות פסח שני כיון שמספק אינו יכול לאכול [וכן פסק הרמב"ם]. ואף ללשנא בתרא החולקת, אפשר שלא מפני שסוברת שנקרא 'ראוי' אלא משום שיוכל בכל שעה להיזכר. וע"ע להלן צח: ובתוס'.

ועתוס' לעיל כט. (ד"ה אין פודין) שבהמה שנתערבה בטרפה פודים אותה הגם שאין פודין הקדשים להאכיל לכלבים, שאין איטורה אלא מפני הספק. ושמוא יש לחלק שהוא חידוש דין מסוים שאין פודין, ולכך כל שבעצם הוא ראוי לא נתחדש דין זה (עפ"י שיעורי הגרשו"א שם).

ויש מקום לחלק בין דינים שצריך שיהא 'ראוי' בכח בלבד [כגון אתרוג שאינו ראוי לאכילה שפסול משום 'לכם' – הראוי לאכילתכם. וע' בקהלת יעקב (למהריט"א, דף עט); שו"ת רב פעלים ח"א או"ח לה], שבאלו אין הספק עושהו 'אינו ראוי' בודאי, ובין דינים שצריך 'ראוי' בפועל כמו כאן, שהרי מצוותו בזריקה וצריך שייראה לזריקה בפועל. וכן לענין הראיות לאכילה בפסח שמצוותו באכילה [וכדומה בדין 'אשה הראויה לו' באונס ומפתה, שהרי מצווה לשאתה]. וכן שמעתי לחלק (בשיעור בשנת התשנ"ח) מהגרש"ב דויטש שליט"א בנידון 'אינו ראוי' מדרבנן.

עוד בענין 'אינו ראוי' מחמת הספק ע' במובא בב"ב פא.

'דיקא נמי דקתני ומזכה אחיו עמו, אי אמרת בשלמא דאמנינהו מעיקרא – שפיר...' ואם תאמר אם כן מה חידוש בדבר, הלא ודאי אם ממנם תחילה הם אוכלים? וי"ל שהיה מקום לומר כשאמר הריני שוחט על מי שיעלה ראשון, חוזר בו ממיניו הקודם שהמנה את כולם, קמשמע לן שכדי לזרום אמר כן ואין כאן חזרה מהמינוי (עפ"י זבח תודה).

יש לעיין מדוע מועילה חזרתו הלא כבר זכו בו והריהו שלהם. ויש לומר שלעולם משאיר את הזכות לחזור בו עד שיישחט. עוד יש לומר שהאב נשאר בעלים על הקרבן אלא שהוא ממנה אותם על פסחו [וכמו ממנה את עבדיו על פסחו הגם שאין להם בו קנין ממוך, כפי שכתב המנחת-חינוך], הלכך יש לו הזכות לחזור. ולא רק בקטנים אלא יש לומר כן אף בגדולים, שהבעלות הממונית נשארת ביד בעל הקרבן. וכבר דנו אחרונים ז"ל בגדר מינוי על קרבן פסח, אם צריך קנין ממוך בקרבן או די שהא נחשב בעליו רק לענין הכפרה, ואם יש ירושה בקרבן פסח, והאם פעולת המינוי צריכה קנין. ע' בהדושי מרן רי"ז הלוי הלכות קרבן פסח; חזון איש קכד לדף עח: זרע אברהם ו, ט ובמובא להלן צח.

'תניא נמי הכי מעשה וקדמו בנות לבנים ונמצא בנות זריות ובנים שפלים' – ולא אמר בנות זכו ובנים לא זכו, משמע שכולם זכו (מאירי).

'ורבי שמעון סבר מהוייתיה דשה' – פירוש, כל זמן שיש עדיין מה להוות בו, והרי הזריקה מעכבת את אכילתו, ועדיין הוא טעון עשייה, מה שאין כן הקטרת האימורים אינה מעכבת בשנטמאו או אבדו (כדלעיל גט:), הלכך אין השה מחוסר 'הוייה' (עפ"י רש"ש).

ור"ח גרס 'מחוייתיה דשה' כלומר, מדבר שהוא 'חי', זה הדם שהוא חיות הנפש.

אבל לימנות דברי הכל עד שישחט דאמר קרא במכסת נפשות. מכך שצריך לימוד מיוחד שאין נמנים עליו משישחט, משמע שבשאר כל הזבחים אין המתכפר צריך להיות בעלים על הקרבן בשעת השחיטה, אלא די בשעת הריצוי, הוריקה. וכגון המוכר שלמיו לאחר שחיתתם [בהנחה שלרבי יוסי הגלילי קדשים קלים ממון בעלים הם אף לאחר שחיטה] – ריצה הזבח ללוקח אעפ"י שהזבח לא היה שלו בשעת שחיטה.

יש מי שרצה לדחות שלכך צריך קרא, לאופן שהיה בעלים בשעת שחיטה ומשך את ידיו ושוב בא להימנות קודם הוריקה [ובשפת אמת צדד לפי האמת שמא באופן זה יכול להימנות לרבי שמעון]. אך נראה שאין זו דחיה, כי אם ננקוט שצריך שיהא בעלים בשעת שחיטה, הרי כשנסתלק מהזבח נותק ממנו לגמרי ושוב אף אם יחזור ויקחנו, אין כאן שחיטה – אלא מוכח שאין צורך שיהא הזבח שלו בשעת שחיטה. וכן יש להוכיח מדברי רש"י בבכורות יב. (עפ"י שיעור הגר"ש כץ שליט"א, קיץ תשס"ה).

(ע"ב) בני חבורה שהיה ידיו של אחד מהן יפות – רשאיין לומר טול חלקך וצא. כלומר לחלק מנתו שיאכלנה בנפרד, וכל השאר אוכלים במשותף, אבל אינם רשאים להוציאו מהסתם – שלא כממנה אחר עמו בחלקן שרשאים בני חבורה לומר איננו חפצים להסב עם האדם הנוסף. ואם אין ידיו של אחד יפות, אינם רשאים לכוף זה את זה לחלק מנותיהם אלא אוכלים במשותף (עפ"י מאירי. וכן דייק בספר דבר שמואל (תנינא) מלשון הרמב"ם).

דף צ

זוהא ליכא לאוקמי כרבי יוסי, דהא תני בה והמוכר עולתו ושלמיו לא עשה ולא כלום. משמע שלדברי רבי יוסי הגלילי שקדשים קלים ממון בעלים הם, יכול אדם למכור את שלמיו (וכן משמע ברש"י ובתוס'). [ויש מי שצדד שמדרבנן אסור למכור אף לרבי יוסי הגלילי (עפ"י פני יהושע ב"ק סו. וכן יש לומדים מדברי התוס' לעיל עה סע"ב). ויש חולקים (קצות החשן תו,א)].

ואולם בספר קצות החשן (שם) דן לומר שגם לרבי יוסי הגלילי אי אפשר לאדם למכור קרבנו לאחרים כדי שיתכפרו בו. אפשר רק למכור כדי שיאכלו את בשרו אבל הקרבן קרב לבעליו בלבד. וכתב שהברייתא מדברת במוכר עולתו ושלמיו כדי שיתכפר בהם חברו (כמו שפירש רש"י) ולכן לא עשה ולא כלום אף לריה"ג. [ובזה מישב דברי הרמב"ם שנראה שפסק כרבי יוסי הגלילי ואף על פי כן כתב שהמוכר שלמיו לא עשה ולא כלום, דהיינו במוכר להתכפר בהם אחרים כאמור].

ומה שאמרו שאי אפשר להעמיד הברייתא כרבי יוסי – מפרש שם – הכוונה למה שנאמר בברייתא מעות שבידו חולין, שכיון ששנו בסיפא המוכר שלמיו להתכפר לא עשה ולא כלום, ואף לרבי יוסי הגלילי, הרי שגם קדשים קלים יש בהם קדושה גמורה שאינה יכולה להימכר, ואם כן כיצד יוצאות המעות לחולין הלא אין הקדש חל על הקדש.

[בספר אבן האזל (נזקי ממון ת,א) הקשה על דבריו, הלא ברישא מדובר בממנה אחרים על פסחו, והלא ודאי אפשר למכור חלק מפסחו לאחרים כדי שיעלה הפסח לחובתם, וכיון שכן שוב אפשר להעמיד כריה"ג ולכן המעות שבידו חולין, כי באמת קנה הלה את הקרבן לגמרי.]

ובדבר שמואל כתב לתרץ שזה שאפשר למנות אחרים על הפסח, אינו משום שפסח שונה משאר הקדשים שאפשר למכור את כפרתו, אלא טעם הדבר פרשו התוס' מפני שעל דעת כן הוא מקדיש מתחילה שיצאו בו כל אשר ימנה עליו, הלכך מצד זה אי אפשר שהמעות יתחללו, שהרי תחילת ההקדשה היתה עבור אלו שיתמנו אחר כך ואין כאן מכירה לאחר ההקדשה לכך אין שייך חילול.

ג. שכח מה אמר לו רבו, גדי או טלה; ישחט גדי וטלה ויאמר: אם גדי אמר לי רבי – גדי שלו וטלה שלי, ואם טלה אמר לי – טלה שלו וגדי שלי. וכיצד יש לעבד משלו? אמר אביי: הולך אצל רועה הרגיל אצל רבו וחפץ בתקנתו, ומקנה לו אחת מהבהמות על מנת שאין לרבו רשות בה. (ולמי שאומר תנאי כזה אינו מועיל להקנות לעבד, יפרש שיתן לו כדי שיצא בו חובת פסח. תוס').

ד. שכח העבד מה אמר לו רבו ושחט גדי וטלה, אחד עבור רבו ואחד עבור עצמו כנ"ל, וגם הרב שכח מה אמר לו – שני הפסחים יצאו לבית השריפה ופטורים מלעשות פסח שני.

לפי לשון ראשונה בגמרא אמר אביי שאם שכח לפני זריקת הדם – חייבים לעשות פסח שני, כי בשעת הזריקה לא נראה אחד מהם לאכילה. ולפי לשון אחרת, אף בכגון זה פטורים כיון שאין כאן פסול בגוף הקרבן אלא שאין הבעלים זוכרים, ואם יזכרו יהא ראוי לאכילה, והלא קמי שמיא גליא מה אמר לו – הלכך יצא ידי חובתו הגם שאינו אוכל.

הרמב"ם בפירושו למשנה ובפסקיו נקט כלשון ראשונה, שאם בשעת הזריקה שכח – חייב בפסח שני (ערש"ש).

וכל זה לפי מה שנוקטים שאכילת פסחים מעכבת, אבל לרבי נתן (ע"ה) הפסח כשר בכל אופן.

דפים פח – פט

קסב. א. מה דינו של הנמנה על שני פסחים כאחד?

ב. חמשה אנשים שנתערבו עורות פסחיהם ונמצאת יבלת באחד מהם – מה דינם?

ג. האם אפשר להקריב קרבן ולהתנות בו שאם הוא חייב פסח, יהא זה פסחו, ואם לאו – ייקרב שלמים?

ד. מותר הפסח, מה דינו ולכמה זמן הוא נאכל?

א. אין נמנים על שני פסחים כאחד. ומבואר בסוגיא שגם בדיעבד אין מינויו מינוי ואינו אוכל מאחד מהם.

א. ברמב"ם (קרבן פסח ב, יא; ג, א) משמע שהממנה עצמו על שני פסחים – אוכל מן הנשחט ראשון [נראה הטעם כי אין סתירה להימנות על שני פסחים אלא בשעת השחיטה שאז התממש המינוי, הלכך כשנשחט האחד הרי הקריב פסח שהוא מנוי עליו ועדיין אין אחר המונע את מינויו. ולפי"ז אפילו שחט תחילה את זה שנמנה עליו באחרונה – כשר], אבל שליח שהמנה את משלחו על שני פסחים – אינו אוכל משום שאין ברירה (עפ"י מרומי שדה).

ב. כתב המנחת-חינוך (יד, ה) שלפי הדעה האומרת שהאוכל מפסח שאינו מנוי בו – לוקה (ראב"ד קרבן פסח ט, ז – משום לאו ד'תושב ושכיר לא יאכל בו'. וע' גם מהרש"א יבמות ע: בשיטת התוס'), כמו כן הממנה על שני פסחים כאחד, כיון שלא חל מינויו כלל, אם אכל אחד מהם – לוקה. ואולם אם נמנה על פסח אחד מתוך שנים, איזה מהם שירצה, שגם כן אינו אוכל משום שאין ברירה – בזה אינו לוקה כי בדאורייתא אין ברירה מחמת הספק, ואין מלקות בספק.

לכאורה מלשון רש"י (ד"ה והתניא) משמע שגם הממנה עצמו על שני פסחים בסתם, נחתינן לדין אין ברירה, ולפי זה לעולם אינו לוקה על אכילתם. ואולם הרמב"ם כתב (ג, א) ששניהם יצאו לבית השריפה, וסתמת הדברים משמע בלא עיבור צורה, הרי שהחשיב זאת כפסול ודאי. ויש לומר מפני שמדובר בן פוסקים אין ברירה ואסור לו לאכול, שוב אין מינויו מינוי מדאורייתא כיון שאינו אוכל בודאי. ואולם אפשר לפרש יצאו לבית השריפה כלומר לאחר עיבור צורה, וכן יש לומר בבירור דחמשה שנתערבו עורות פסחיהם וכמו שכתב המאירי, וכדלעיל לד.

ג. בירושלמי אמרו הנמנה על שני פסחים כאחת – אוכל מאיזה מהם שנשחט ראשון.

ב. חמשה שנתערבו עורות פסחיהם זה בזה ונמצאת יבלת באחד מהם – כולם יוצאים לבית השריפה, מפני שאחד מן הפסחים בעל מום. ופטורים כולם מלעשות פסח שני. אמר אביי: לא שנו אלא שנתערבו לאחר זריקה, אבל נתערבו קודם זריקה – חייבים לעשות פסח שני, כי כל החמשה פסולים מפני שאינם ראויים לאכילה, שהרי כל אחד מהם יש בו ספק־פסול [וכמאן דאמר אכילה מעכבת. אבל לרבי נתן (לעיל עה) אין חייבים בפסח שני בכל אופן, כי האכילה אינה מעכבת].

לפירוש רבנו חננאל, לכתחילה יש לחזור אחר בהמות שהם 'מותר פסח' ויקריבוהו כולם על תנאי כדלהלן, ויתנו את החזה ושוק לכהן שלא עשה פסח.

ג. מי שיש לו ספק אם חייב בפסח שני אם לאו – אין לו תקנה להביא פסח שני ולהתנות שאם הוא פטור יהא שלמים, שהרי צריך ליתן חזה ושוק של שלמים לכהן והרי על הצד שהוא פסח אין הכהן יכול לאכול, שאיננו מנוי עליו. [ואם הכהן חייב בפסח שני, אי אפשר למנותו על הספק, שמא זהו שלמים ונמצא הכהן ללא פסח].

ואפילו באופן של קבוצת אנשים שאחד מהם ודאי חייב בפסח שני ואין ידוע איזהו, כגון שנתערבו עורות פסחיהם ונמצא יבלת באחד – אין להם תקנה שביאור על תנאי ויזמינו כהן אחד שחייב בפסח שני והוא יאכל את החזה ושוק של כולם – שהרי ממעטים בכך את זמן אכילת השלמים (וכבר נחלקו תנאים האם מביאים קדשים לבית הפסול בכז"ב אם לאו. ע' להלן צח). ואפילו אם ימצאו מותר הפסח שהוא נאכל ליום ולילה כפסח, הלא שלמים טעונים סמיכה וכאן אי אפשר להם לסמוך שמא הוא פסח ונמצא עובד בקדשים [וכמאן דאמר סמיכה בכל כהו. תוס']. ואפילו בקרבן נשים שאינו טעון סמיכה – אי אפשר, כי הפסח ניתן במתנה אחת ובשפיכה, ואילו השלמים במתן שתיים שהן ארבע ובזריקה. ואף על פי שבדיעבד יצא אם שינה [ונחלקו הדעות בדבר לענין הניתנים בזריקה שנתנם בשפיכה כדלהלן קכא] – לכתחילה אין לעשות כן (הלכך יידחה עשה שיש בו כרת ב'שב ואל תעשה' ולא יעשו רובם שלא כהוגן, שהרי רובם כבר עשו הפסח. תוס').

א. לפירוש רבנו חננאל, לכתחילה יש להם לחזור אחר מותר הפסח ויקריבו על תנאי כנ"ל, ויתנו לכהן שלא עשה פסח את החזה ושוק של כולם. [ולדעת האומרים מותר הפסח נאכל לשני ימים כדלהלן, נראה לכאורה שאין לו תקנה להביא קרבן ולהתנות, שהרי ממעט בזמן אכילתו].

וגם לפי הפירוש הרגיל בגמרא, יש לדייק קצת מהתוס' שבשני אנשים שנתערבו עורות פסחיהם ונמצאת יבלת באחד – יביאו כל אחד קרבן על תנאי כנ"ל. אך אין נראה כן מדברי רש"י להלן.

ובשאגת אריה (לא) יצא לחדש שאף בדיעבד אין כאן תקנה הואיל ואין ראוי ליתן הדם בזריקה מפני הספק, אם כן לא יצא בשפיכה לפי הצד שהם שלמים, כי כל שאינו ראוי לזריקה – זריקה מעכבת. אך מדברי התוס' כאן מבואר שבדיעבד יצא.

ב. מבואר בתוס' שאף בלא התקנה האמורה ליתן לכהן אחד לאכול חזה ושוק של כולם, יכול כל אחד מהם ליתן חזה ושוק לכהן קטן או לאשה שלא עשו פסח שני, שהרשות בידם לאכול ממנו אך אינם חייבים בו.

ד. מותר הפסח קרב שלמים. ומבואר בסוגיא שהוא נאכל ליום ולילה [כתחילת הקדשו. תורת כהנים], כנזכר. מבואר בסוגיא שאפשר להקריב מותר הפסח כפסח [כגון לאדם אחר].

א. בתורת כהנים מובאת דעה נוספת, בן עזאי, שמותר הפסח אינו נאכל אלא בלילה ואינו נאכל אלא צלי.

ב. יש אומרים בדעת הרמב"ם (קרבן פסח ד, ז-ח) שמותר הפסח נאכל לשני ימים ולילה ככל שלמים (עפ"י מנחת חינוך קמא, י בקומץ המנחה. וכן כתב בספר חזון יחזקאל כאן, ופירש שנקט הרמב"ם [עפ"י הסוגיא

ביומא סב] שפסח בשאר ימות השנה דין שלמים לו מעיקר דינו ולא שנעשה שלמים מכח העקירה, ועל כן כל מצות שלמים עליו).

ג. המשנה-למלך (ק"פ סופ"ד) כתב בפרוש דברי הרמב"ם, שאפשר ליקח במעות שניתותרו מהפסח כל צרכי פסח, כגון עצים לצליה, מצה ומרור. והביא מספר קרבן אהרן שיכול ליתן אותם כדי לבדוק ולבער החמץ שברשותו.

דף פט

קסג. א. האומר לבניו הריני שוחט את הפסח על מי שיעלה מכם ראשון לירושלים – מה דין הפסח?

ב. עד אימתי אפשר להימנות על הפסח או למשוך ידיים ממנו?

ג. הממנה עמו אחר בחלקו – האם רשאים בני חבורה ליתן לו את שלו שיאכל בנפרד? האם רשאים לחלק כשלא מינה אחר לחלקו? ומה הדין כשידיו של אחד מהם יפות באכילה – בחבורת פסח ובשאר סעודות משותפות?

א. האומר לבניו הריני שוחט את הפסח על מי שיעלה מכם ראשון לירושלים, כיון שהכניס הראשון ראשו ורובו – זכה בחלקו, ומזכה את אחיו עמו.

מבואר בגמרא שזה אמור רק כאשר מינה את האחים קודם שחיטה, ולא אמר להם מה שאמר אלא כדי לזרום (וכן כאשר אין צורך במינני – כגון בבנים קטנים ובהנחה ששה לבית אבות לאו דאוריתא. עפ"י תוס', תוס' רשב"א ומהרש"א). אבל אם לא מינה מקודם – באנו לשאלת 'ברירה' ולמאן דאמר אין ברירה אין כאן מינני, שהרי בשעת שחיטה אין ידוע מי יעלה ראשון.

ב. נמנים והולכים על הפסח עד שיישחט (במכסת נפשות... תכסו – לשון שחיטה). ובלבד שיהא בו כזית לכל אחד ואחד.

המנויים מושכים את ידיהם ממנו עד שיישחט (מהיות – מהיות) [משה]. ואפילו חבורה שלמה חוזרת מן המינני ונמנית עליו חבורה אחרת [ודלא כרבי יהודה (צט.) שמצריך שאחד מבני חבורה ראשונה קיים עליו]. רבי שמעון אומר: מושכים הימנו עד שייזרק הדם (מהיות משה – מהויות, קודם גמר עבודותיו).

א. האור-זרוע פסק כרבי יהודה שצריך שיהא אחד מבני חבורה ראשונה קיים עליו, שסתם משנה דלהלן סוברת כן. והרמב"ם לא הזכיר כלום בנידון זה (עפ"י זבח תודה).

ב. השפת-אמת כתב להסתפק לרבי שמעון, כאשר נמשך מן הובח לאחר שחיטה, שמא יכול לשוב ולהימנות עליו קודם הזריקה, מפני שבשעת שחיטה היה מנוי עליו והרי חלה השחיטה עברו.

ג. הממנה עמו אחר בחלקו – רשאים בני חבורה ליתן לו את שלו לאכול בנפרד [כמאן דאמר פסח נאכל בשתי חבורות. לעיל פו]. ואף על פי שאינם מופסדים באכילה, רשאים לסרב להסב עם אנשים נוספים.

א. למאן דאמר אין הפסח נאכל בשתי חבורות, אוכלים הכל בחבורה אחת אלא שזה שמינה אחרים אוכל עמהם מחלקו, וכל השאר אוכלים משאר הבשר (מאירי).

ב. כן הדין בשאר שותפויות, כגון המשתתף עם חברו בסתם בסחורה – לא ישתתף עם אחרים באותו דבר (עפ"י חושן משפט קעו, י ובהגר"א).

לא מינה אחרים – אינם רשאים לחלק בעל כרחו. ואם היו ידיו יפות באכילה – יכולים, בין בפסח בין בשאר סעודות הרשות. כן מסקנת הגמרא.